

Madde Kullanım Bozukluklarında Yeni Sınıflama Neler Vaat Ediyor?

What does New Classification of Substance Use Disorders Promise?

Elif Mutlu¹

ÖZET

DSM-5’le birlikte değişim gösteren kategorilerden biri de alkol madde kullanım bozuklukları olmuştur. Kötüye kullanım ve bağımlılık kavramları ortadan kalkmış, kullanım bozukluğu kategorisi oluşturulmuştur. Bu yeni sınıflama ve kriterlerin, yaygınlık araştırmalarını nasıl etkileyeceği merak uyandıran bir konudur.

ABSTRACT

In the fifth edition of Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5), one of the categories with substantial change is the chapter “Alcohol and Substance Related Disorders”. With the recent version, the terms “abuse” and “dependence” abolished to get replaced by the new criterion of “alcohol and substance use disorders”. How these new classifications and criteria will have an impact on the prevalence studies is still an issue of concern.

Bilindiği üzere 2013 yılı mayıs ayında Amerikan Psikiyatri Derneği Ruhsal hastalıkların tanısı ve sayımsal el kitabının yenisini yayınladı ve bu yeni versiyonda en dikkat çekici değişikliklerden biri de bağımlılıkla ilgili bölümde oldu. Bu bölüm DSM-5’te “madde ile ilişkili bozukluklar ve bağımlılık bozuklukları olarak” isimlendirildi (1). Davranışsal bağımlılıklar olarak da adlandırılan ancak üzerinde henüz uzlaşıya varılamayan bir dizi durumdan (kumar, alışveriş, kompulsif cinsel davranış, sorunlu internet kullanımı) şimdilik sadece kumar oynamaya bu kategoride yer verildi. Belki de DSM-5’te en çok ses getirecek olan da budur çünkü normal

günlük davranışların “bağımlılık” olarak nitelenmesinin yolunu açmış olabilir.

Bir başka önemli değişiklik de bağımlılık ve kötüye kullanım kavramlarının birleştirilmiş ve madde kullanım bozukluğu sınıfı altında toplanmış olmasıdır. DSM-IV’teki (2) haliyle kötüye kullanım ve bağımlılık kategorilerinin güçlü yönleri olmasına rağmen (bağımlılık tanısının geçerlik ve güvenilirliği), madde kullanımını bu şekilde iki sınıfa ayırmakla, kötüye kullanımın daha az ciddi bir sorun, bağımlılığın ise damgalanmaya yol açacak kadar şiddetli bir patoloji olduğu yönünde bir algıya sebep olabileceğini öne sürmek abartılı olmayacaktır. Nitekim DSMV-5’teki yeni sınıflama

¹ Yrd. Doç. Dr., İstanbul Gelişim Üniversitesi, Psikoloji Bölümü

Address reprint requests to:
Yrd. Doç. Dr. Elif Mutlu; İstanbul Gelişim Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Cihangir Mah. Şehit Piyade Onbaşı Murat Şengöz Sok. No:8 Avcılar, İstanbul - TURKEY

E-mail address:
elifmutlu@yahoo.com

Phone:
+90 (212) 422 70 20

Date of submission:
December 30, 2015

Date of acceptance:
February 20, 2016

benzer kaygılar ve 200 binin üzerinde vakayla yürütülen klinik araştırmaların bulguları göz önüne alınarak, madde kullanımıyla ilgili klinik sorunları bir spektrum olarak ele almak üzere oluşturulmuştur (3). Burada önemli bir diğer nokta da, madde kullanım bozuklukları için şiddet belirleyicisinin varlığıdır. Yani bağımlılık ya da kötüye kullanım ayrımı olmaksızın madde kullanım bozuklukları hafif, orta ve şiddetli olarak sınıflandırılmaktadır. Ancak DSM-5 madde kullanım bozukluğu kriterleri çok sayıda psikososyal item içermektedir ve bu haliyle, farklı türden madde kullanımları için bozuklukta şiddeti belirleyebilmekte tutarlı olamayacağı yönünde eleştiriler almaktadır (4).

Madde kullanım bozukluğu tanısı koymak için DSM-5'e göre iki kriter yeterlidir. Yasal sorun yaşama kriterler arasından çıkarılmış, aşırma (craving) ise dahil edilmiştir. Esrar ve kafein yoksunluk sendromlarının tanımlanması da bir başka yeniliktir. Yasal sorunların kriterler arasından çıkarılması, kültürel farklılıklar ve yasaların her toplumda aynı şekilde uygulanmayışıyla ilgilidir. Ayrıca bu ölçütün psikometrik özellikleri (ayırıcı niteliği, faktör yükü) düşük bulunmuştur. Aşırma ise alkol ve nikotin kullanımında tanısız açıdan yüksek ayırt edicilik gücüne sahiptir (5). Nitekim bu maddelerin farmakolojik tedavisinde de aşırma önleyici ajanlar ön plana çıkmaktadır. Diğer madde türleri için bu kadar etkili olması da hem sistemler arası standardın sağlanması (ICD-DSM) hem de genel olarak anlamlı tanısız gücü nedeniyle, aşırma yeni versiyonda kriterler arasına eklenmiştir (5).

Peki tüm bu değişiklikler yaygınlık oranlarını etkileyecek mi? Şu ana kadar, kimi araştırmalar göre DSM-IV ve DSM-5 arasında madde kullanım bozuklukları açısından yüksek tanısız tutarlılık saptanırken (>95%), DSM-5'in iki kriterli eşliği nedeniyle daha aşırı tanı koyan bir sistem olduğunu gösteren bulgular da mevcuttur (6). Bu soruya daha makul bir yanıt, bozukluk şiddetinin de karşılaştırmaya dahil edildiği çok sayıda araştırmanın doğması sonucu ulaşacağız gibi görünüyor. Ancak DSM-5 değişikliklerinin kliniğe yansıyan olumlu tarafları, madde kullanım bozukluğunun bir spektrum ele alınması şiddet belirlenmesi açısından olabilir (7). Madde kullanan ve psikososyal soruyan kişiler, hafif derece bozukluk tanısı alarak tedavi olanağına ulaşabilecektir.

DSM-5 klinisyen ve araştırmacıların yüksek beklentilerini karşılayamasa da, hem fenomenolojiye vurgu yapan bakış açısı (bağımlılığı bir spektrum olarak ele alma), hem de kolay ve sade kriterleri, şiddet belirlenmesi gibi bir takım özellikleriyle pragmatik sonuçlar yaratabilir. Ayrıca, önceden dürtü kontrol bozuklukları arasında sıralanmış kumar oynamanın artık bir bağımlılık olarak ele alınması, normal günlük davranışın aşırı bir hali olan diğer davranış sorunları (kompulsif cinsel davranış, sorunlu internet kullanımı, vb) açısından bir paradigma değişikliğine yol açabilir.

KAYNAKLAR

- 1- American Psychiatric Association. Diagnostic and statistical manual of mental disorders (4th ed., text rev.) Washington, DC: Author, 2000.
- 2- American Psychiatric Association. Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.). Washington DC: Author, 2013.
- 3- Hasin DS, O'Brien CP, Auriacombe M, et al. DSM-5 Criteria for Substance Use Disorders: Recommendations and Rationale. The American journal of psychiatry. 2013;170(8):834-851. doi:10.1176/appi.ajp.2013.12060782
- 4- Platt A .Substance Use Disorders: A Review of the DSM-5. J Alcohol Drug Depend 2014; 2:e113. doi: 10.4172/2329-6488.1000e113
- 5- Güleç G, Eşsizoglu A. DSM-5'te alkol ve madde kullanım bozuklukları. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar 2015;7(4):448-460.
- 6- Peer K, Rennert K, Lynch KG, Farrer L, Gelernter J et al. Prevalence of DSM-IV and DSM-5 alcohol, cocaine, opioid, and cannabis use disorders in a largely substance dependent sample. Drug and Alcohol Dependence 2013; 127:215-219.
- 7- Schuckit MA. Editor's corner: DSM-5-ready or not, here it comes. J Stud Alcohol Drugs 2013;74: 661-663.